

EUROPEISKA DATATILLSYNSMANNEN

Sammanfattning av Europeiska datatillsynsmannens yttrande om kommissionens paket om fria och rättvisa val till Europaparlamentet

Den fullständiga texten till detta yttrande finns på engelska, franska och tyska på Europeiska datatillsynsmannens webbplats www.edps.europa.eu

(2019/C 47/05)

Unionens funktionssätt grundar sig på representativ demokrati. Politisk kommunikation är avgörande för att medborgare, politiska krafter och kandidater ska kunna delta i det demokratiska livet och för den grundläggande rätten till yttrandefrihet. Dessa rättigheter och friheter är ömsesidigt beroende av rätten till respekt för privatliv och familjeliv, bostad och kommunikationer och rätten till skydd av personuppgifter. Tidigare i år betonade Europeiska datatillsynsmannen (nedan kallad datatillsynsmannen) i sitt yttrande 3/2018 om manipulation via internet de risker för de grundläggande rättigheterna som koncentrerade marknader innebär.

I samband med talet om tillståndet i unionen 2018 lade kommissionen fram ett säkerhetspaket med inriktning på fria och rättvisa val till Europaparlamentet. Paketet består av ett meddelande, en vägledning om tillämpningen av EU:s dataskyddslagstiftning i ett valsammanhang, en rekommendation och ett förslag till förordning om ett kontrollförfarande avseende överträdelser av reglerna om skydd av personuppgifter i samband med val till Europaparlamentet. Datatillsynsmannen erkänner hänvisningen till den roll som plattformar för sociala medier spelar och till hur detta initiativ skulle överensstämja med uppförandekoden om desinformation online. Mot bakgrund av det kommande valet till Europaparlamentet i maj nästa år, och de många andra nationella val som planeras till 2019, erkänner datatillsynsmannen även rekommendationerna för inrättandet av nationella valnätverk och ett europeiskt samordningsnätverk. Han tar tillfället i akt att visa sin tillgänglighet för att delta i detta europeiska nätverk. Det skulle komplettera datatillsynsmannens insatser på detta område, särskilt den workshop som han anordnar i februari nästa år. Datatillsynsmannen erkänner även rekommendationen till medlemsstaterna att göra en heltäckande bedömning av riskerna med anknytning till valet till Europaparlamentet, i syfte att identifiera potentiella it-incidenter som skulle kunna påverka valprocessens integritet, och understryker hur brådskande frågan är.

Överlag anser datatillsynsmannen att det för ökad tydlighet skulle ha kunnat tas med en hänvisning till den behandling av personuppgifter som förekommer vid Europaparlamentet, myndigheten för europeiska politiska partier och europeiska politiska stiftelser samt kommittén av oavhängiga personer, då denna ligger inom tillämpningsområdet för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1725 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter som utförs av unionens institutioner, organ och byråer och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av förordning (EG) nr 45/2001 och beslut nr 1247/2002/EG⁽¹⁾ (tidigare förordning (EG) nr 45/2001). Därutöver, och i närmare detalj, utfärdar datatillsynsmannen flera rekommendationer avseende den föreslagna förordningen, bland annat att man förtydligar åtgärdernas räckvidd och de kompletterande målen för sådana sanktioner, inbegriper datatillsynsmannens beslut om överträdelse av förordning (EU) 2018/1725 och en hänvisning till den befintliga rättsliga ramen för dataskydd vid samarbete mellan nationella tillsynsmyndigheter för dataskydd och datatillsynsmannen samt säkerställer konfidentialiteten vid informationsutbytet inom ramen för samarbetet mellan tillsynsmyndigheter för dataskydd och kommittén av oavhängiga personer.

1. Inledning och bakgrund

1. I samband med talet om tillståndet i unionen 2018 lade kommissionen den 12 september 2018 fram ett säkerhetspaket med inriktning på fria och rättvisa val till Europaparlamentet. Det består av ett lagstiftningsförslag som åtföljs av följande tre åtgärder som inte är av lagstiftningskaraktär:

— Ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU, Euratom) nr 1141/2014 vad gäller ett kontrollförfarande avseende överträdelser av reglerna om skydd av personuppgifter i samband med val till Europaparlamentet (COM(2018) 636 final/2) (nedan kallat *förslaget till förordning*).

⁽¹⁾ EUT L 295, 21.11.2018, s. 39.

- Ett meddelande om att säkerställa fria och rättvisa val till Europaparlamentet (COM(2018) 637 final) (nedan kallat *meddelandet*).
 - En rekommendation om nätverk för valsamarbete, insyn på nätet och skydd mot cyberincidenter och bekämpning av desinformationskampanjer i samband med val till Europaparlamentet (C (2018) 5949 final) (nedan kallad *rekommendationen*).
 - En vägledning om tillämpningen av EU:s dataskyddslagstiftning i ett valsammanhang (COM(2018) 638 final) (nedan kallad *vägledningen*).
2. Detta paket har antagits i syfte att säkerställa rättvisa och fria val till Europaparlamentet i maj 2019, med beaktande av de nya utmaningar som framkommit genom onlinekommunikation och den senaste tidens avslöjanden, såsom fallet "Facebook/Cambridge Analytica" ⁽²⁾. Det läggs fram tillsammans med ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska kompetenscentrumet för cybersäkerhet inom näringsliv, teknik och forskning och av nätverket av nationella samordningscentrum (COM(2018) 630 final) ⁽³⁾.
3. Det kompletterar kommissionens meddelande av den 26 april 2018 "Bekämpande av desinformation online: en EU-strategi" (COM/2018/236 final), som syftar till att främja en mer transparent, tillförlitlig och ansvarstagande online-miljö. Ett av dess viktigaste resultat, uppförandekoden för självreglering avseende desinformation, offentliggjordes den 26 september 2018. Kommissionen har även offentliggjort ett yttrande från bollplanket för det multinationella flerpartsforumet om uppförandekoden ⁽⁴⁾. De åtgärder som planeras i detta meddelande, inbegripet denna uppförandekod, kompletterar utrikestjänstens pågående arbete. Efter Europeiska rådets slutsatser av den 28 juni 2018 ⁽⁵⁾ kommer kommissionen och unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik att i samarbete med medlemsstaterna lägga fram en reviderad handlingsplan för att bekämpa desinformation i slutet av året ⁽⁶⁾.
4. Den föreslagna förordningen syftar till att möjliggöra ekonomiska sanktioner mot europeiska politiska partier eller stiftelser som utnyttjar överträdelser av dataskyddsreglerna i syfte att avsiktligt påverka eller försöka påverka resultaten av val till Europaparlamentet ⁽⁷⁾. Utöver de ekonomiska påföljder som kan åläggas europeiska politiska partier eller stiftelser, motsvarande 5 procent av deras årliga budget ⁽⁸⁾, skulle en ny grund läggas till förteckningen över överträdelser som hindrar ett europeiskt politiskt parti eller en europeisk politisk stiftelse att ansöka om finansiering från Europeiska unionens allmänna budget under det år då sanktionen infördes ⁽⁹⁾. I sin rekommendation uppmuntrar kommissionen de nationella tillsynsmyndigheter för dataskydd som inrättats enligt den allmänna dataskyddsförordningen (nedan kallad *dataskyddsförordningen*) till att omedelbart och proaktivt informera myndigheten för europeiska politiska partier och europeiska politiska stiftelser (nedan kallad *myndigheten*) ⁽¹⁰⁾ om sina beslut avseende en överträdelse av dataskyddsreglerna, om överträdelserna har koppling till ett europeiskt politiskt parti eller en europeisk politisk stiftelses politiska verksamhet i syfte att påverka resultatet av val till Europaparlamentet ⁽¹¹⁾. Kommissionen rekommenderar även medlemsstaterna att, i fall som rör politiska partier eller stiftelser på nationell och regional nivå, besluta om sanktioner ⁽¹²⁾.
5. Dessutom uppmuntras i rekommendationen till inrättande av ett nationellt valnätverk i varje medlemsstat samt av ett europeiskt samordningsnätverk för valet till Europaparlamentet ⁽¹³⁾. Det senare är en uppföljning av det första

⁽²⁾ Meddelandet, s. 2.

⁽³⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-5681_sv.htm

⁽⁴⁾ Koden och dess bilaga samt bollplankets yttrande återfinns på följande webbplats: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>.

⁽⁵⁾ Se <https://www.consilium.europa.eu/media/35936/28-euco-final-conclusions-en.pdf>.

⁽⁶⁾ Meddelandet, s. 10.

⁽⁷⁾ Motiveringen till förslaget till förordning, s. 2.

⁽⁸⁾ Se artikel 27.4 i förordning (EG) nr 1141/2014 och kommissionens faktablad om fria och rättvisa val till Europaparlamentet, som återfinns på: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-factsheet-free-fair-elections_sv.pdf.

⁽⁹⁾ Motiveringen till förslaget till förordning, s. 6.

⁽¹⁰⁾ Denna myndighet inrättades genom förordning nr 1141/2014 (artikel 6).

⁽¹¹⁾ Rekommendation 6. I sitt meddelande, s. 7, uppmanar kommissionen dessutom medlemsstaterna att, inom ramen för nationell rätt och unionsrätten, främja dataskyddsmyndigheternas utbyte av information till myndigheter med ansvar för övervakningen av val och övervakningen av partiernas verksamhet och finansiering när detta följer av deras beslut. Detta gäller också om det annars rimligen kan antas att en överträdelse har koppling till politisk verksamhet som bedrivs av nationella partier eller stiftelser i samband med val till Europaparlamentet. Vår understrykning.

⁽¹²⁾ Rekommendation 11.

⁽¹³⁾ Inbegripet rekommendationerna 1–5.

utbytet mellan EU-länderna om bästa praxis i samband med val, som kommissionen anordnade i april 2018. Det skulle bestå av nationella kontaktpunkter och skulle sammanträda i januari och april 2019 ⁽¹⁴⁾. Tanken är att nätverket ska fungera som en europeisk varningsmekanism och ett forum för informationsutbyte. Syftet med de nationella nätverken skulle bland annat vara att utbyta information om frågor som kan påverka valet till Europaparlamentet mellan nationella myndigheter med ansvar för valfrågor och it-säkerhet samt nationella dataskyddsmyndigheter och nationella tillsynsmyndigheter eller tillsynsorgan på det audiovisuella området. Dessa nationella nätverk bör helst samråda och samarbeta med relevanta nationella brottsbekämpande myndigheter i enlighet med nationell lagstiftning ⁽¹⁵⁾, och i tillämpliga fall kan samarbete mellan nationella brottsbekämpande myndigheter på europeisk nivå främjas av Europol. Enligt kommissionen kan de därigenom *snabbt upptäcka eventuella hot mot valet till Europaparlamentet och omedelbart tillämpa befintliga regler, vilket kan leda till ekonomiska sanktioner som exempelvis återbetalning av offentliga bidrag* ⁽¹⁶⁾.

6. Kommissionen lägger slutligen fram flera rekommendationer ⁽¹⁷⁾ för att främja insyn i den politiska reklamen inför valet till Europaparlamentet och uppmanar medlemsstaterna att vidta lämpliga åtgärder på området cybersäkerhet i samband med Europaparlamentets valprocess och att bedriva verksamhet för att öka medvetenheten hos tredje parter, däribland onlineplattformar och leverantörer av informationsteknik, för att öka insynen och bygga upp förtroendet för valprocessen.
7. I vägledningen betonas unionens befintliga ram för dataskydd och dess tillämpning i valsammanhang. Eftersom det är första gången som dataskyddsförordningen kommer att tillämpas i samband med valet till Europaparlamentet är det enligt kommissionen viktigt för alla aktörer som är inblandade i valprocesser att få en klar bild av hur dessa regler kan tillämpas på bästa sätt. Kommissionen understryker att de nationella dataskyddsmyndigheterna till fullo [ska] utnyttja sina utökade befogenheter att åtgärda eventuella överträdelser ⁽¹⁸⁾.
8. Den 18 oktober 2018 efterlyste Europeiska rådet åtgärder för att *skydda unionens demokratiska system och bekämpa desinformation, inbegripet vid det kommande Europaparlamentsvalet, med full respekt för de grundläggande rättigheterna; i detta sammanhang behöver de behöriga myndigheterna snabbt behandla och sörja för en operativ uppföljning av de åtgärder som kommissionen föreslagit i fråga om nätverk för valsamarbete, insyn på nätet, skydd mot cyberincidenter, olaglig manipulation av data och bekämpning av desinformationskampanjer samt om skärpta bestämmelser om finansieringen av europeiska politiska partier* ⁽¹⁹⁾.
9. Den 25 oktober 2018 antog Europaparlamentet en resolution där man påminner om *de åtgärder som kommissionen har föreslagit för att säkerställa fria och rättvisa val till Europaparlamentet, i synnerhet lagändringen för att skärpa reglerna om finansiering av europeiska politiska partier, som medför en möjlighet att ålägga ekonomiska sanktioner för överträdelser av de gällande dataskyddsbestämmelserna som syftar till att avsiktligt påverka resultatet i val till Europaparlamentet och om att politiska partiers behandling av personuppgifter i EU omfattas av den allmänna dataskyddsförordningen, och om att överträdelser av principer, rättigheter och skyldigheter enligt denna lag skulle resultera i ytterligare böter och sanktioner*. I resolutionen uppges att valinblandning utgör en enorm fara för demokratin som kräver gemensamma insatser från tjänsteleverantörer, tillsynsmyndigheter och politiska aktörer och partier, och välkomnas detta kommissionspaket ⁽²⁰⁾. Den 3 december 2018 antog Europaparlamentets utskott för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor sitt yttrande om förslaget till förordning ⁽²¹⁾. Den 6 december 2018 antog utskottet för konstitutionella frågor sitt betänkande om förslaget till förordning ⁽²²⁾.

⁽¹⁴⁾ Meddelandet, s. 7, och kommissionens faktablad om fria och rättvisa val till Europaparlamentet, som återfinns på: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-factsheet-free-fair-elections_sv.pdf.

⁽¹⁵⁾ Meddelandet, fotnot 20: Detta skulle särskilt gälla fall där riktade angrepp mot valprocess gjorts med ont uppsåt, vilket även inbegriper incidenter med angrepp mot informationssystem. Beroende på omständigheterna kan det vara lämpligt med brottsutredningar som kan leda till straffrättsliga påföljder. Som noterats ovan har brottsrubriceringen och högsta och lägsta påföljdsnivå för angrepp mot informationssystem harmoniserats genom direktiv 2013/40/EU.

⁽¹⁶⁾ Meddelandet, s. 7.

⁽¹⁷⁾ Rekommendationerna 7–10 inbegripna, liksom rekommendationerna 12–19.

⁽¹⁸⁾ Meddelandet, s. 8, punkt 3, "Tillämpning av dataskyddsregler i valprocessen".

⁽¹⁹⁾ Slutsatserna finns tillgängliga på följande webbplats: <https://www.consilium.europa.eu/media/36798/18-euco-final-conclusions-sv.pdf>.

⁽²⁰⁾ Se punkterna 10–12 i resolutionen om Cambridge Analytics utnyttjande av Facebooks användaruppgifter och dess inverkan på uppgiftsskyddet (2018/2855(RSP)) P8_TA-PROV (2018) 0433 (2018/2855 (RSP)), som återfinns på följande webbplats: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2018-0433+0+DOC+PDF+V0//SV>, vår understrykning.

⁽²¹⁾ Se <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=COMPARL&reference=PE-630.530&format=PDF&language=SV&secondRef=02>

⁽²²⁾ Se <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A8-2018-0435+0+DOC+PDF+V0//EN>

10. Europeiska datatillsynsmannen (nedan kallad *datatillsynsmannen*) välkomnar kommissionens informella samråd om den föreslagna förordningen, rekommendationen och vägledningen innan de antas och det faktum att en del av hans informella kommentarer har beaktats. Han understryker dock att dessa kommentarer var preliminära, på grund av det korta varslet. Därför lämnar han följande formella kommentarer. I detta sammanhang skulle han vilja påminna om att kommissionen, när den antar ett lagstiftningsförslag om skydd av enskilda personers fri- och rättigheter med avseende på behandlingen av personuppgifter, såsom här är fallet, ska samråda med datatillsynsmannen.

3. Slutsats

36. Europeiska datatillsynsmannen erkänner att politisk kommunikation är en förutsättning för att medborgare, politiska krafter och kandidater ska kunna delta i det demokratiska livet och för den grundläggande rätten till yttrandefrihet, och att dessa rättigheter och friheter är ömsesidigt beroende av rätten enligt artikel 7 i stadgan till respekt för privatliv och familjeliv, bostad och kommunikationer samt rätten enligt artikel 8 i stadgan till skydd för personuppgifter.
37. Han erkänner den hänvisning som, framför allt i meddelandet och vägledningen, görs till den roll som plattformar för sociala medier spelar och till hur detta initiativ skulle överensstämma med uppförandekoden om desinformation online.
38. Mot bakgrund av det kommande valet till Europaparlamentet i maj nästa år, och de många andra nationella val som planeras till 2019, erkänner datatillsynsmannen även rekommendationerna för inrättandet av nationella valnätverk och ett europeiskt samordningsnätverk. Han tar tillfället i akt att visa sin tillgänglighet för att delta i detta europeiska nätverk. Det skulle komplettera Europeiska datatillsynsmannens insatser på detta område, särskilt den workshop som han anordnar i februari nästa år.
39. Datatillsynsmannen erkänner även rekommendationen till medlemsstaterna att göra en heltäckande bedömning av riskerna med anknytning till valet till Europaparlamentet, i syfte att identifiera potentiella it-incidenter som skulle kunna påverka valprocessens integritet, och understryker hur brådskande frågan är.
40. Överlag anser datatillsynsmannen att det för ökad tydlighet skulle ha kunnat tas med en hänvisning till Europaparlamentets, myndighetens samt kommitténs behandling av personuppgifter, då detta ligger inom tillämpningsområdet för förordning 2018/1725 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter som utförs av unionens institutioner, organ och byråer och om det fria flödet av sådana uppgifter (tidigare förordning nr 45/2001).
41. Därutöver, och i närmare detalj, utfärdar datatillsynsmannen flera rekommendationer avseende den föreslagna förordningen, bland annat att man
- förtydligar åtgärdernas räckvidd och de kompletterande målen för sådana sanktioner,
 - inbegriper datatillsynsmannens beslut om överträdelse av förordning 2018/1725,
 - inbegriper en hänvisning till den befintliga rättsliga ramen för dataskydd vid samarbete mellan nationella tillsynsmyndigheter för dataskydd och datatillsynsmannen,
 - säkerställer konfidentialiteten vid informationsutbytet inom ramen för samarbetet mellan tillsynsmyndigheter för dataskydd och kommittén av oavhängiga personer.

Bryssel den 18 december 2018.

Giovanni BUTTARELLI

Europeiska datatillsynsmannen
